

02/11/13 NRC Handelsblad: Onderwijs is meer dan alleen meten en toetsen

Geert ten Dam is voorzitter van de Onderwijsraad

Is het Nederlandse onderwijs klaar voor de toekomst? De Onderwijsraad is er niet gerust op. Iedere vier jaar maakt de raad de stand van educatief Nederland op. Hoe staat het onderwijs er voor? Wat moet verbeteren? Wat is daarvoor nodig?

Op dit moment beschikt ons land over goed onderwijs. Met gemiddelde financiën leveren we bovengemiddelde prestaties, blijkt uit internationale vergelijkingen. Leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs doen het goed. Het aantal zwakke scholen is sterk gedaald. Meer mensen zijn hoog opgeleid en onze afgestudeerden hebben een hoog niveau. Er zijn minder laaggeletterden en voortijdige schoolverlaters. We mogen trots zijn op de basiskwaliteit van het onderwijs.

Drie obstakels voor goed onderwijs

Toch ziet de Onderwijsraad drie obstakels die een verdere verbetering en vernieuwing van het onderwijs in de weg staan. En dat terwijl de verbetering van het onderwijs cruciaal is voor de toekomst: niet alleen voor de innovatieve kenniseconomie die Nederland wil zijn, óók voor het welzijn van burgers in een complexere samenleving.

Ten eerste is er te weinig visie op wat leerlingen en studenten moeten leren. In de afgelopen periode was de aandacht eenzijdig gericht op taal- en rekenprestaties, op rendementen en doorstroomcijfers. De overheid had veel minder aandacht voor het bredere vakkenaanbod, voor algemene vorming en, in het mbo, voor de beroepspraktijkvorming.

Overheid bemoeit zich teveel met het onderwijs

Meetbare doelen zijn de maatstaf geworden voor onderwijskwaliteit. Dit is een verschraling van het onderwijs. Zeker, de prestaties in de vakken Nederlands en rekenen/wiskunde moesten omhoog. Maar de nieuwe generatie moet over meer bagage beschikken. Om je weg in de samenleving te vinden, zijn vakken als geschiedenis, economie, filosofie en cultuureducatie onontbeerlijk, evenals sociale competenties en burgerschapsvorming, zelfstandig problemen oplossen, samenwerken, communiceren en ICT-geletterdheid.

Ten tweede is de bemoeienis van de overheid met de inhoud van het onderwijs en de leerprestaties toegenomen. Daardoor hebben scholen onvoldoende ruimte om eigen accenten te leggen of om te vernieuwen. Scholen moeten vanuit een eigen visie een voor hun leerlingen passend onderwijsaanbod kunnen realiseren – en de kwaliteit ervan bewaken. Daarbij gaat het niet alleen om de vakken, maar ook om de manier waarop zij leerlingen hun persoonlijkheid of beroepsidentiteit helpen te vormen. Vanzelfsprekend moet de overheid de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs als geheel bewaken, maar ze moet scholen wel ruimte geven om te variëren.

Wie niet goed presteert faalt?!

Scholen voelen zich nu alleen beoordeeld op rendementen en cognitieve prestaties van leerlingen en studenten. Dit staat leren en verbeteren door scholen én leraren in de weg. En uiteindelijk ondergraaft het de vernieuwende potentie van het stelsel.

Ten derde dreigt de eigenwaarde van leerlingen die cognitief niet goed presteren, een deuk op te lopen. Maatschappelijk succes en verdiensten lopen steeds vaker via het pad van goede prestaties in het onderwijs – en meer in het bijzonder via centrale toetsen en examens voor taal en rekenen. Wie niet goed presteert, ‘faalt’.